

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO
346 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIP-5147 IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 310 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIP-5148**

2020 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. rugsėjo 30 d. sprendimo Nr. SV-S-1675 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.3 ir 1.4 papunkčius, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIP-5147 (toliau – ANK projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui jį tobulinti pagal pateiktas pastabas:

1.1. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 25 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pagal šį kodeksą asmeniui gali būti skiriama ne mažesnė negu 10 eurų ir ne didesnė negu 6 000 eurų bauda. Atsižvelgiant į tai, siūlytina ANK projekto 1 straipsnio 4 dalimi keičiamo ANK 346 straipsnio 19 dalies sankcijoje nustatyti maksimalią baudą, ne didesnę nei 6 000 eurų.

1.2. ANK 346 straipsnio 16 dalyje numatyta atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnu ir gyvūno kankinimą, o šio straipsnio 17–19 dalyse minėto administracinio nusižengimo sudėtis papildyta kvalifikuojamaisiais požymiais (nusižengimas padarytas pakartotinai, gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas ir pan.), nuosekliai didinančiais šių veikų pavojingumą. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 310 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta žiauraus elgesio su gyvūnais sudėtis numato dar sunkesnę kvalifikuojamąjį požymį, susijusį su pasekmių „jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“ atsiradimu. Veika, sukėlusi būtent tokias pasekmes, yra kriminalizuota ir laikoma nesunkiu nusikaltimu. Siekiant tinkamo administracinės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimo bei proporcingumo principo, susijusio su nustatytomis sankcijomis už žiaurų elgesį su gyvūnu, užtikrinimo, ANK 346 straipsnio 16–19 dalyse negali būti įtvirtintos tokio dydžio baudos, kurios suponuotų, jog asmens, padariusio šiuos administracinius nusižengimus, nebūtų įmanoma nubausti švelniau nei asmens, padariusio nusikaltimą, numatytą BK 310 straipsnio 1 dalyje. Kadangi BK 310 straipsnio 1 dalyje numatyta nusikalstama veika priskirtina prie nesunkių nusikaltimų, minimali bauda, kuri gali būti paskirta už jos padarymą, yra 50 MGL (t. y. 2 500 eurų). Tačiau ANK projekto 1 straipsniu keičiamo ANK 346 straipsnio 17 dalies sankcijoje siūloma minimali bauda yra 3 600 eurų, o 19 dalies – 5 250 eurų. Atsižvelgiant į tai, šiuose ANK straipsniuose siūlytina numatyti mažesnes baudas, nustatant minimalias baudas, mažesnes nei 2 500 eurų.

2. Nepritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIP-5148 (toliau – BK projektas) dėl šių priežasčių:

2.1. Baudžiamoji atsakomybė yra griežčiausia atsakomybės forma, kuri nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui sukelia sunkiausias ir ilgai trunkančias teises pasekmes. Įstatymų leidėjas, kiekvieną kartą sprenddamas dėl galimybės kriminalizuoti visuomenėje nepageidaujamą elgesį ar numatyti griežtesnes sankcijas baudžiamajame įstatyme, privalo įvertinti, ar atitinkama veika tikrai yra tiek pavojinga, kad už tai būtų numatyta griežčiausia

atsakomybės forma – baudžiamoji atsakomybė, o efektyviausia priemone būtų laikoma laisvės atėmimo bausmė. Ši pareiga įstatymų leidėjui tiesiogiai kyla iš konstitucinių teisinės valstybės bei proporcingumo principų, iš kurių yra išvestas ir specialusis baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės, principas (*ultima ratio*). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad, vadovaujantis konstituciniais teisingumo ir teisinės valstybės principais, baudžiamajame įstatyme nustatytos bausmės turi būti teisingos, o bausmės ir jų dydžiai diferencijuojami atsižvelgiant į nusikalstamų veikų pavojingumą. Teisingumo ir teisinės valstybės konstituciniai principai taip pat suponuoja, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas) (Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. lapkričio 3 d., 2008 m. sausio 21 d., 2009 m. balandžio 10 d. nutarimai). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyse taip pat laikosi nuoseklios pozicijos, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui ir būti suderinamos tarpusavyje (pavyzdžiui, kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-135-697/2018 ir Nr. 2K-261-489/2018). Atsižvelgiant į tai, BK projektu teikiamas siūlymas du kartus sugriežtinti laisvės atėmimo bausmę už žiaurų elgesį su gyvūnais vertintinas kaip neatitinkantis proporcingumo (adekvatumo) ir racionalumo principų, kaip sudėtinių *ultima ratio* principo dalių.

2.2. Nustatant nusikalstamų veikų baudžiamumą turi būti ne tik laikomasi proporcingumo (adekvatumo) ir racionalumo principų, reikalaujančių, kad baudžiamųjų priemonių intervencija į žmogaus teisių sritį būtų minimali, bet ir siekiama, kad baudžiamajame įstatyme įtvirtintos sankcijos sistemiškai derėtų tarpusavyje. BK projektu siūloma dvejų metų laisvės atėmimo bausmė už žiaurų elgesį su gyvūnais šiuo metu baudžiamajame įstatyme numatyta ir už tokias veikas: už žmogaus kankinimą arba nežymų sveikatos sutrikdymą mažamečiui (BK 140 straipsnio 3 dalis), taip pat už palikimą be pagalbos, kai gresia pavojus žmogaus gyvybei (BK 144 straipsnis), už savimi negalinčio pasirūpinti mažamečio vaiko palikimą be būtinos priežiūros norint juo atsikratyti (BK 158 straipsnio 1 dalis), už draudžiamus biomedicininis tyrimus su žmogumi ar žmogaus embrionu (BK 308¹ straipsnis), už mirusiojo palaikų išniekinimą (BK 311 straipsnio 1 dalis) ir kita. Atsižvelgiant į teisinių gėrių svarbą, nusikalstamų veikų pavojingumo kriterijų, kuriais remiantis išdėstyta visa BK specialioji dalis, siūlymas suvienodinti sankciją tiek už žiaurų elgesį su gyvūnais, tiek ir už kitas nusikalstamas veikas, kuriomis kėsinamasi į žmogaus gyvybę, mažamečio asmens sveikatą ir panašiai, vertintinas kaip neproporcinga ir neadekvati padarytų veiksmų pavojingumui priemonė, sistemiškai nederanti su kitomis BK specialiojoje dalyje numatytomis sankcijomis, gresiančiomis už pavojingesnes nusikalstamas veikas. Neabejotina, kad žiauriai elgiantis su gyvūnais yra pažeidžiami svarbūs teisiniai gėriai, nesilaikoma visuomenėje priimtų elgesio normų, tačiau BK 310 straipsnyje numatyta nusikalstama veika objektyviai negali būti vertinama kaip tokia pavojinga, už kurią numatytą sankciją reikėtų griežtinti dvigubai.

2.3. BK projektu teikiamas siūlymas dvigubai sugriežtinti laisvės atėmimo bausmę už žiaurų elgesį su gyvūnais (nuo vienerių iki dvejų metų) aiškinamajame rašte iš esmės argumentuojamas tik tuo, jog bausmės turi būti ir atgrasančios. Toks siūlymas vertintinas kaip neatitinkantis vieno iš esminių baudžiamosios teisės principų, pagal kurį svarbiausia yra užtikrinti ne bausmės griežtumą, o jos neišvengiamumą. Už nesunkius nusikaltimus BK iš esmės visais atvejais nustato ne tik laisvės atėmimo, bet ir kitas alternatyvias bausmes, o teismų praktikoje realus laisvės atėmimas už nesunkius nusikaltimus taikomas išimtiniais atvejais. Net ir pagal šiuo metu galiojančią BK 310 straipsnio 1 dalies redakciją už žiaurų elgesį su gyvūnais galima paskirti vienerių metų laisvės atėmimo bausmę, tačiau praktikoje ši bausmė nėra skiriama, t. y. nėra užtikrinamas ir šiuo metu galiojančios laisvės atėmimo bausmės iki vienerių metų neišvengiamumas. Taigi, įvertinus galiojančią teisinę reguliavimą ir

BK projektu siekiamus tikslus, vienerių metų laisvės atėmimo bausmės pakeitimas laisvės atėmimo bausme iki dvejų metų baudžiamosios atsakomybės efektyvumo prasme nesukurtų jokios pridėtinės vertės, nes žiaurus elgesys su gyvūnais ir toliau būtų priskiriamas nesunkių nusikaltimų kategorijai. Tai reiškia, kad net ir įsigaliojus BK projektu siūlomiems pakeitimams, vadovaujantis BK 75 straipsnio nuostatomis, padarius BK 310 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką, teismas ir toliau galėtų atidėti paskirtos bausmės vykdymą nuo vienerių iki trejų metų, o remiantis BK 55 straipsnio nuostatomis, asmeniui, pirmą kartą teisiamam, pavyzdžiui, už nesunkų nusikaltimą, teismas ir toliau paprastai skirtų su terminuotu laisvės atėmimu nesusijusias bausmes. Tiek pagal galiojantį, tiek pagal siūlomą teisinį reguliavimą BK 310 straipsnyje yra numatytos tos pačios alternatyvios terminuotam laisvės atėmimui bausmės: viešieji darbai, bauda arba areštas. Būtent vienos iš šių bausmių (ne laisvės atėmimo bausmės) paskyrimo klausimas, vadovaujantis minėtu BK 55 straipsniu, pirmiausia ir būtų sprendžiamas, padarius žiauraus elgesio su gyvūnais nusikalstamą veiką. Įvertinus 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymu Nr. XIII-653 priimtus baudžiamojo įstatymo pakeitimus, pagal BK 47 straipsnio 3 dalies 2 dalį už nesunkų nusikaltimą gali būti paskirta nuo 50 iki 2 000 MGL dydžio, t. y. nuo 2 500 eurų iki net 100 000 eurų, bauda. Net ir padidinus laisvės atėmimo bausmę iki dvejų metų, ši nusikalstama veika, kaip minėta, ir toliau būtų priskiriama nesunkių nusikaltimų kategorijai, todėl ir galimos baudos dydis už šią nusikalstamą veiką nepasikeistų, t. y. nepadidėtų. Atsižvelgiant į tai, BK 310 straipsnyje nustatyta sankcija vertintina kaip adekvati, o joje įtvirtinta griežčiausia laisvės atėmimo iki vienerių metų bausmė – kaip galinti veiksmingai atgrasyti nuo nusikalstamų veikų, susijusių su žiauriu elgesiu su gyvūnais, darymo. Todėl būtina užtikrinti galiojančios BK 310 straipsnio sankcijos, įskaitant ir griežčiausią joje nurodytą laisvės atėmimo bausmę, efektyvų taikymą bei jos neišvengiamumą, užuot automatiškai griežtinus sankcijoje nurodytą laisvės atėmimo bausmę.

2.4. BK projektu siūloma BK 310 straipsnį papildyti nauja dalimi, kurioje būtų numatyta, kad tam, kuris žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, būtų draudžiama nuo trejų iki penkerių metų įsigyti ir jo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje laikyti bet koki gyvūną. Atsižvelgiant į tai, kad BK projektu baudžiamojo įstatymo bendrosios dalies nuostatos nėra keičiamos, nėra aišku, ar siūlomas naujas draudimas turėtų būti priskirtas bausmių ar baudžiamojo poveikio priemonių kategorijai. Pirma, baigtinis bausmių rūšių sąrašas yra įtvirtintas BK 42 straipsnyje, todėl BK specialiosios dalies straipsnių sankcijose galima nustatyti tik tas bausmių rūšis, kurios yra nurodytos BK bendrojoje dalyje. Be to, siūlymas tokį draudimą laikyti viena iš bausmės rūšių neatitiktų ir konstitucinio dvigubo baudimo negalimumo (*non bis in idem*) principo, nes, remiantis siūlomomis teisinio reguliavimo nuostatomis, asmeniui už žiaurų elgesį su gyvūnais turėtų būti uždrausta ne tik įsigyti ir jo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje laikyti bet koki gyvūną, bet ir paskirta viena iš alternatyvių bausmių, numatytų BK 310 straipsnio 1 dalyje. Antra, baigtinis baudžiamojo poveikio priemonių, kurių tikslas yra padėti įgyvendinti bausmės paskirtį, sąrašas yra įtvirtintas BK 67 straipsnyje, kuris BK projektu taip pat nėra keičiamas. Galiojantis teisinis reguliavimas nustato, kad kartu su bausme asmeniui gali būti paskirtos tik tam tikros baudžiamojo poveikio priemonės, tačiau jos, vadovaujantis baudžiamojo įstatymo bendrosios ir specialiosios dalių konstravimo ypatumais, specialiojoje dalyje apskritai nėra vardinamos, o skiriamos vadovaujantis bendrosios dalies nuostatomis. Be to, baudžiamojo poveikio priemonės baudžiamajame įstatyme konstruojamos taip, kad galėtų būti taikomos visoms nusikalstamoms veikoms arba bent jau tam tikroms nusikalstamų veikų grupėms. BK 67 straipsnio nuostatos apskritai nenumato tokių baudžiamojo poveikio priemonių, kurios galėtų būti skiriamos tik už pavienes nusikalstamas veikas. Atsižvelgiant į tai, kad BK projektu siūlomas draudimas iš esmės negali būti traktuojamas nei kaip bausmė, nei kaip baudžiamojo poveikio priemonė, toks BK projektu siūlomos BK 310 straipsnio 2 dalies formuluotės išdėstymas baudžiamajame įstatyme techniškai nėra įmanomas. Minėtas

siūlymas taip pat vertintinas kaip neatitinkantis baudžiamojo įstatymo sistemiškumo bei iš esmės nesuderinamas su BK bendrosios ir specialiosios dalių normų konstravimo praktika.

2.5. BK projektu siūlomas draudimas nuo trejų iki penkerių metų įsigyti ir nuolatinėje gyvenamojoje vietoje laikyti bet kokį gyvūną tiems, kurie žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, vertintinas kaip neįgyvendinamas praktiškai. Pirma, šiuo metu norint įsigyti gyvūną paprastai nereikalingas joks specialus leidimas, ypač tais atvejais, kai gyvūnas yra dovanojamas. Atsižvelgiant į tai, teisinio reguliavimo priemonėmis negalima uždrausti to, kam nėra reikalingi jokie leidimai. Antra, BK projekto aiškinamajame rašte nėra nurodyta, koks subjektas turėtų kontroliuoti tokio paskirto draudimo laikymąsi ir koks turėtų būti šio draudimo praktinio įgyvendinimo mechanizmas, taip pat – kokios būtų šio draudimo nesilaikymo teisinės pasekmės ir panašiai. Be to, specialūs draudimai, kuriuos siūloma įtvirtinti labai specifinėje srityje esant išskirtiniams atvejams, įvertinus jų turinį ir paskirtį, turėtų būti reglamentuojami specialiais, atitinkamą sritį reguliuojančiais įstatymais, o ne Lietuvos baudžiamuoju įstatymu.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras